O’ZBEKISTONNING ZAMONAVIY TARIXSHUNOSLIGIDA YANGI YONDASHUVLAR VA MUAMMOLAR

НОВЫЕ ПОДХОДЫ И ПРОБЛЕМЫ В СОВРЕМЕННОЙ ИСТОРИОГРАФИИ УЗБЕКИСТАНА

NEW APPROACHES AND PROBLEMS IN THE MODERN HISTORIOGRAPHY OF UZBEKISTAN

Navoiy Innovatsiyalar Universiteti Surxondaryo kampusi

Tarix yo’nalishi talabasi

Tog‘aynazarova Sevinch

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekistonning zamonaviy tarixshunosligidagi asosiy tendensiyalar va muammolarni tahlil qiladi. Maqolada mustaqillik yillarida tarixiy tadqiqotlarga yangi yondashuvlar, xususan, milliy o'zlikni anglash, tarixiy xotirani tiklash va xolis tarixiy bilimlarni shakllantirish masalalari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, tarixiy manbalarni yangicha talqin qilish, arxiv hujjatlaridan keng foydalanish va jahon tarixshunosligi bilan integratsiyalashuv jarayonlari o'rganiladi. Maqolada zamonaviy O'zbekiston tarixshunosligining asosiy muammolari, jumladan, metodologik yondashuvlardagi ziddiyatlar, siyosiy ta'sir, manbalar yetishmasligi va kadrlar masalalari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston tarixshunosligi, zamonaviy tarix, milliy o'zlik, tarixiy xotira, tarixiy manbalar, metodologiya, tarixiy tadqiqotlar, O'zbekiston tarixi.

Abstract: This article analyzes the main trends and problems in modern historiography of Uzbekistan. The article examines new approaches to historical research in the years of independence, in particular, issues of national identity, restoration of historical memory, and the formation of objective historical knowledge. It also studies the reinterpretation of historical sources, the widespread use of archival documents, and the integration with world historiography. The article analyzes the main problems of modern Uzbek historiography, including contradictions in methodological approaches, political influence, lack of sources, and personnel issues.

Keywords: Historiography of Uzbekistan, modern history, national identity, historical memory, historical sources, methodology, historical research, history of Uzbekistan.

Аннотация: В данной статье анализируются основные тенденции и проблемы в современной историографии Узбекистана. В статье рассматриваются новые подходы к историческим исследованиям в годы независимости, в частности, вопросы национального самосознания, восстановления исторической памяти и формирования объективных исторических знаний. Также изучаются переосмысление исторических источников, широкое использование архивных документов и интеграция с мировой историографией. В статье анализируются основные проблемы современной узбекской историографии, в том числе противоречия в методологических подходах, политическое влияние, нехватка источников и кадровые вопросы.

Ключевые слова: Историография Узбекистана, современная история, национальное самосознание, историческая память, исторические источники, методология, исторические исследования, история Узбекистана.

KIRISH

Har bir xalqning tarixiy taraqqiyotini o‘rganishda tarixshunoslik muhim ilmiy yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Tarixshunoslik nafaqat tarixiy voqealarni qayd etish, balki ularni ilmiy asosda tahlil qilish va baholash orqali jamiyatning tarixiy tafakkurini shakllantirishga xizmat qiladi.

O‘zbekiston mustaqillikka erishganidan keyin tarix faniga bo‘lgan munosabat tubdan o‘zgardi. Ilgari siyosiy mafkura doirasida talqin qilingan ko‘plab tarixiy jarayonlar qayta ko‘rib chiqildi va ularni ilmiy asosda o‘rganish imkoniyati paydo bo‘ldi. Bu jarayon tarixshunoslik fanida yangi metodologik yondashuvlarning shakllanishiga zamin yaratdi.[1].

Mustaqillik davrida tarixni o‘rganish jarayonida milliy manfaatlar, tarixiy haqiqatni tiklash va tarixiy merosni chuqur tadqiq etish kabi masalalar ustuvor ahamiyat kasb eta boshladi. Natijada tarixshunoslik fanining nazariy asoslari, tadqiqot usullari hamda ilmiy yo‘nalishlari sezilarli darajada yangilandi.

Zamonaviy tarixshunoslikda metodologik yangilanishlar. Bugungi kunda

O‘zbekiston tarixshunosligida tarixiy jarayonlarni o‘rganishda yangicha metodologik qarashlar shakllanmoqda. Zamonaviy tarixshunoslik tarixni faqat siyosiy voqealar ketma-ketligi sifatida emas, balki jamiyat hayotining turli jihatlari bilan uzviy bog‘liq murakkab jarayon sifatida tahlil qilishni talab etadi.[2].

Shu nuqtai nazardan, tarixiy tadqiqotlarda kompleks yondashuv tamoyili keng qo‘llanilmoqda. Bu usul tarixiy jarayonlarni siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy omillar bilan bog‘liq holda o‘rganishga imkon beradi.

Bundan tashqari, tarixshunoslikda interdisipliner yondashuv ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu yondashuv tarix fanini sotsiologiya, antropologiya, madaniyatshunoslik va iqtisodiyot kabi fanlar bilan uyg‘un holda o‘rganishni nazarda tutadi. Natijada tarixiy voqealar va jarayonlarning mohiyatini yanada chuqurroq tahlil qilish imkoniyati yuzaga keladi.[3].

Zamonaviy tarixshunoslikda tarixiy manbalarni tanqidiy tahlil qilish usullari ham rivojlanmoqda. Tarixiy hujjatlar, arxiv materiallari, epigrafik manbalar va moddiy-madaniy yodgorliklar asosida olib borilayotgan tadqiqotlar tarixiy bilimlarning boyishiga xizmat qilmoqda.

Zamonaviy texnologiyalar va tarixshunoslik. So’nggi yillarda axborot texnologiyalarining rivojlanishi tarix faniga ham sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Raqamli texnologiyalar tarixiy ma’lumotlarni saqlash, qayta ishlash va tahlil qilish jarayonlarini ancha yengillashtirdi.[4].

Elektron arxivlar, raqamli kutubxonalar va ma’lumotlar bazalari tarixiy manbalarga keng kirish imkonini yaratmoqda. Shu bilan birga, interaktiv xaritalar va 3D rekonstruksiya texnologiyalari tarixiy obidalar hamda qadimiy shaharlarning tarixiy qiyofasini tiklashga yordam bermoqda.

Zamonaviy texnologiyalar tarixiy bilimlarni keng ommaga yetkazishda ham muhim rol o‘ynamoqda. Multimedia vositalari, raqamli platformalar va onlayn ta’lim resurslari tarix fanini o‘qitish jarayonini yanada samarali tashkil etishga xizmat qilmoqda.

Zamonaviy tarixshunoslikdagi muammolar. Tarixshunoslik sohasida sezilarli yutuqlarga erishilgan bo‘lsa-da, ayrim muammolar ham mavjud. Avvalo, tarixiy manbalarni chuqur va tizimli o‘rganish masalasi dolzarbligicha qolmoqda. Ba’zi ilmiy

tadqiqotlarda manbalarga tanqidiy yondashuv yetarli darajada qo‘llanilmaydi.[5].

Bundan tashqari, tarixshunoslikda zamonaviy ilmiy metodologiyalarni keng joriy etish zarurati ham mavjud. Ayrim ilmiy ishlar an’anaviy yondashuvlar doirasida olib borilayotgani sababli tarixiy jarayonlarni har tomonlama tahlil qilish imkoniyatlari cheklanib qolmoqda.

Ilmiy tadqiqotlarni moddiy-texnik jihatdan qo‘llab-quvvatlash masalasi ham muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash, ilmiy grantlar va xalqaro loyihalarda ishtirok etish tarixshunoslik rivoji uchun zarur shartlardan biridir.[6].

Yana bir muhim jihat – yosh tarixchilarni ilmiy tadqiqot faoliyatiga jalb qilish va ularning ilmiy salohiyatini oshirishdir. Zamonaviy tarixshunoslik sharoitida xorijiy tillarni bilish, xalqaro ilmiy manbalar bilan ishlash ham muhim talablar qatoriga kiradi.

XULOSA

O‘zbekistonning zamonaviy tarixshunosligi mustaqillik yillarida sezilarli taraqqiyot bosqichini bosib o‘tdi. Tarixiy manbalarni qayta tadqiq etish, yangi metodologik yondashuvlarni qo‘llash va tarixiy jarayonlarga yangicha ilmiy baho berish orqali tarix fanining ilmiy salohiyati yanada mustahkamlandi.

Shu bilan birga, tarixshunoslikni rivojlantirish jarayonida mavjud muammolarni bartaraf etish, ilmiy metodologiyani takomillashtirish hamda xalqaro ilmiy hamkorlikni kengaytirish muhim vazifalardan biri bo‘lib qolmoqda. Bu esa tarix fanining jamiyat taraqqiyotidagi o‘rnini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI

1. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.

2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.

3. O‘zbekiston tarixi. 5 jildlik. – Toshkent: Sharq nashriyoti, 2000–2010.

4. Qayumov A. Milliy tarixshunoslikning dolzarb muammolari. – Toshkent: Fan, 2016.

5. Turaqulov M., Ahmedov A. O‘zbek tarixshunosligi va uning rivojlanish bosqichlari. – Toshkent: Universitet, 2019.

6. Raximov Sh. O‘zbekiston tarixshunosligining zamonaviy yo‘nalishlari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.